

“LES PENSIONS EN UNA CATALUNYA INDEPENDENT”

Miquel Rubirola i Torrent

Conferència a la Biblioteca P. Fidel Fita d' Arenys de Mar

11 de gener de 2013

1.- Introducció.

El dia 16 de novembre de l'any passat 2012 varem poder considerar aquí mateix en aquesta sala de la Biblioteca què és allò que s'esdevindria de significatiu, de rellevant, per a l'economia catalana si l'activitat econòmica del país es desenvolupés en el marc d'un nou Estat polític membre de la Unió Europea, en lloc de prosseguir el seu decurs dins el difícil encaix polític i econòmic a l'Estat espanyol.

En aquella conferència de títol: *Catalunya independent: què passa amb l'economia?* varem remarcar dos trets específics de la nova situació de l'economia catalana en un Estat propi en cas d'assolir-se aquesta categoria política. En primer lloc, assenyalàrem el fet de la supressió del crònic dèficit fiscal de Catalunya amb Espanya i, també, el nou cost d'unes estructures d'Estat que ara no tenim. En segon lloc varem comentar que, amb la independència política, el Parlament català i el govern de la Generalitat podrien acordar i establir mesures de política econòmica adients a les característiques i necessitats de l'economia catalana. Aquestes mesures tindrien el condicionant del marc normatiu europeu però no pas el pes feixuc d'una política homogènia a tot el territori espanyol, política que perjudica sovint els interessos específics de l'economia catalana.

Vaig expressar que la supressió del dèficit fiscal ens farà més rics però no necessàriament més productius. Allò que esdevindrà fonamental en la independència política, des del punt de vista econòmic, serà saber aplicar polítiques econòmiques adients a les necessitats i característiques de l'economia catalana. Polítiques que transformin el nostre país en un model de prosperitat econòmica, d'eficàcia en la distribució dels recursos, qualitat medioambiental, equitat a l'estat del Benestar i justícia distributiva.

En aquella exposició del dia 16 de novembre el tema del què passa amb les pensions dels catalans fou tractat només de resquitllada i aleshores vaig adquirir el compromís de parlar-ne de manera monogràfica a l'any 2013. Amb el títol de *Les pensions en una Catalunya independent* acompanyo aquell compromís i els agraeixo a tots vostès la seva presència, que fa possible aquesta conferència. Agradeixo també, una vegada més, a la Mercè Cussó, la directora de la Biblioteca, la seva proverbial bona acollida i il·limitada disposició de servei.

La conferència d'avui està estructurada en cinc parts: la primera explica l'anomenat sistema de repartiment de les pensions que és el sistema que s'aplica a l'Estat espanyol; la segona part, descriu el Fons de Reserva de la Seguretat Social, el seu significat, les seves característiques i la seva evolució; la tercera part analitza els ingressos i despeses de la Seguretat Social al llarg dels anys 1995 a 2010, diferenciant dues entitats polítiques ara no existents: una hipotètica Espanya sense Catalunya per un cantó i una Catalunya amb Seguretat Social pròpia, per l'altra banda; la quarta part analitza el nou marc polític que afectaria a la Seguretat Social catalana en el context d'un Estat polític propi; i la cinquena part finalitza la conferència a tall de resum i de conclusions.

El text escrit de la conferència i els quadres i xifres que l'acompanyen, poden consultar-ho vostès, si és del seu interès, a la meua pàgina web: www.miquelrubiolatorrent.cat on hi figura també la conferència del dia 16 de novembre de 2012. En el temps del col·loqui podrem comentar els aspectes relacionats amb el tema de les pensions que tot d'una analitzaré i podran formular vostès les preguntes o suggeriments que considerin oportuns i adients.

2.- El sistema de repartiment de les pensions.

Tinc davant dels ulls una nòmina d'una persona treballadora a la qual l'empresa li reconeix una retribució bruta de 1.117,32€ mensuals. Sobre aquesta retribució bruta se li efectuen dues retencions: una del 2% en concepte d'IRPF (22,35€) i una del 4,80% (71,19€), en concepte de contribució a la seguretat social. Així, doncs, l'ingrés real de 1.023,78€ és resultat de restar a la retribució bruta les dues

deduccions efectuades, la de la renda de les persones físiques i la de les bases de contingències comunes a la seguretat social i a la formació professional.

Retribució bruta mensual:1.117,32€

Deduccions

. IRPF (2%)22,35€

. Base contingències comunes SS.(4,70%)...69,71€

. Formació professional. (0,10%)1,48€

Deduccions SS71,19€

Retribució mensual neta.....1.023,78€

L'empresa del treballador que ens serveix d'exemple, ingressa cada mes la quantitat retinguda en concepte de renda i així, al final de l'any, quan el treballador fa la seva declaració de l'IRPF compta amb una quantitat retinguda al seu nom de manera que segons la declaració final de la renda ha d'afegir diners o bé , si s'escau, se li retorna l'escreix avançat. És ben clar que aquesta retenció efectuada cada mes a la nòmina del treballador és personal i intransferible de manera que la seva cotització laboral a la renda és la d' ell i de ningú més. Això no s'esdevé en el cas de la seva cotització a la Seguretat Social en concepte de la seva futura pensió en cas de jubilació.

Si la quantitat deduïda al treballador en concepte de cotització a la Seguretat Social es diposita en un fons de capital a nom del treballador fins al final de la seva vida laboral- com es fa mensualment pel pagament de la renda anual -, aquest treballador hauria capitalitzat mes a mes i any a any unes quantitats que després a tall de pensionista cobraria segons la inversió efectuada al llarg de la seva vida laboral. El cobrament de la seva pensió estaria relacionat amb els anys cotitzats, les quantitats aportades i el rendiment obtingut de la quantitat invertida en concepte de contribució a la Seguretat Social. Seria, en aquest cas, semblant a una capitalització en un fons privat de pensions, però efectuada de manera obligatòria per l'Estat en cada nòmina percebuda. El sistema estaria subjecte a la inflació i al risc de la inversió financera i només dependria directament de la gestió d'aquest fons.

Aquest sistema de capitalització que hem descrit no és el que s'aplica a l'Estat espanyol com tampoc en molts altres països europees i americans. El sistema que s'aplica és el de repartiment. Això vol dir que en el moment que es cotitza a la Seguretat Social les quantitats retingudes van a parar a un fons general que serveix per pagar, per repartir-ho, als qui en aquell mateix moment estan jubilats. Cada generació de treballadors paga al mateix moment les pensions de la generació que cobra en aquell moment. La generació que treballa és la que finança la generació dels pensionistes: els diners que els jubilats d'avui varen cotitzar quan eren joves ja van ser utilitzats en el seu dia per pagar les pensions dels qui eren jubilats en aquell moment. Per tant, les cotitzacions que els jubilats de demà han anat pagant en cada any de la seva vida laboral no són acumulades enlloc. Les cotitzacions d'ara surten també ara en forma de pagament de pensions.

Com que ni el Govern espanyol ni la Seguretat Social espanyola tenen els diners que serviran per a pagar les pensions dels jubilats de demà, el cobrament de les pensions per part dels jubilats catalans no depèn de cap manera de si Catalunya està dins o fora d'Espanya. Per tant, no és possible dir que si Catalunya s'independitzés d'Espanya els pensionistes catalans no cobrarien les seves pensions. El pagament de les pensions contributives als jubilats catalans no depèn del pressupost de l'Estat espanyol ja que no hi res acumulat en aquest pressupost. Només hi ha un Fons de Reserva del qual parlarem al segon apartat d'aquesta conferència. Així, doncs, el pagament de les pensions als jubilats catalans depèn només de les cotitzacions dels treballadors catalans i això mes a mes i any a any. Per tant el cobrament de les pensions només depèn del flux mensual i anual dels treballadors catalans que cotitzen i de la seva relació amb el pagament als catalans que ho cobren en forma de pensions.

És important remarcar que el maneig dels fluxos d'ingressos de la Seguretat Social i de les despeses en concepte de pagaments de les pensions i altres prestacions, sí que depenen de l'Estat. És l'Estat qui estableix quins percentatges s'han de retenir als treballadors i a les empreses; quin tractament s'ha de donar a les jubilacions anticipades; a quina edat es pot jubilar un treballador; quina quantitat tindrà la pensió màxima i la pensió mínima; quina redistribució es farà entre territoris de l'Estat, ja que no hi ha una proporció directa entre allò que es cotitza en un territori i les pensions

percebudes; és, també, l'Estat qui vetlla per la imprescindible solidaritat entre les generacions ja que si els treballadors que cotitzen avui i que garanteixen el cobrament dels pensionistes d'avui no hi estiguessin d'acord i aconseguissin que uns partits polítics majoritaris en un Parlament democràtic capgriessin la solidaritat entre generacions, tot el sistema s'aniria en orris. Tot això que els he esmentat, són prerrogatives exclusives de l'Estat i si bé, com hem dit, en el sistema de repartiment no té uns fons acumulats, sí que disposa de tots els mecanismes per establir les regles del joc i l'administració dels fluxos d'ingressos i pagaments.

Una vegada descrit el funcionament general del sistema de repartiment analitzem ara les característiques específiques d'aquest sistema de pensions. Què és allò que afavoreix al sistema de repartiment i que és allò que el perjudica? Quan la relació entre el nombre persones que tenen feina és alta respecte a les persones que poden treballar, quan la taxa d'ocupació és alta, és bona cosa per al sistema. Si de cada 100 persones actives en treballen 90, aquesta situació és millor que la de quan de cada 100 persones en edat de treballar, tenen feina només 80. El sistema funciona millor amb una taxa d'ocupació alta i una taxa d'atur baixa. Hi ha més treballadors que cotitzen i hi ha menys pagaments en concepte d'atur. El sistema funciona doncs millor en èpoques de creixement econòmic i no funciona prou be en èpoques de crisi. I, malauradament, cal recordar que l'economia submergida castiga severament al sistema. Els treballadors no cotitzen perquè són treballadors clandestins.

El sistema funciona millor també quan la mitjana de les retribucions salarials és alta. Si la mitjana de les retribucions d'un treballador en un territori és de 2.000 euros al mes, el sistema funciona millor que si és de 1.000 euros al mes. A igualtat de nombre de treballadors els de més renda cotitzen més i per tant hi ha més diner disponible per a pensions i prestacions socials. Finalment, el sistema també funciona millor com més alt sigui el percentatge del salari que es dedica a la Seguretat Social; és a dir, quan més alt és el tipus de cotització.

A curt termini és fonamental per a l'estabilitat del sistema la relació entre el nombre de persones que cotitzen pel seu treball i el nombre de persones que cobren la pensió. Si hi ha tres treballadors que cotitzen i un pensionista que cobra, el sistema funciona millor que no pas si hi ha tres treballadors per a cada dos pensionistes. Això

a curt termini. A llarg termini és determinant per al sistema la relació entre la taxa de natalitat i la taxa d'envelliment ja que a igualtat de conjuntura econòmica el fet de més envelliment i menys natalitat, tensora el sistema. Entre l'any 1980 i l'any 2010, en vint anys, el pagament de les pensions s'ha multiplicat per 10 vegades, de 10.700 M€ a 123.000M€. Pel que fa al nombre de pensionistes en el mateix període ha passat d'11 milions el 1980 a 19,5 milions el 2010. Això fa que per garantir el pagament de les pensions, l'economia no pot decaure en recessió més enllà d'un llindar crític.

Convé recordar que estem parlant tota l'estona de les cotitzacions i de les pensions contributives. Aquestes cotitzacions contributives representen l'essència del sistema i són les que permeten el pagament del gruix de les pensions en concepte de jubilació, invalidesa permanent, viduatge, orfandat i prestacions familiars. Hi ha altres pagaments de pensions que es fan a càrrec del pressupost general de l'Estat al marge de les cotitzacions contributives, però la seva quantia tot i ser alta no és rellevant per a la nostra argumentació i anàlisi.

El total del pressupost espanyol de la Seguretat Social per a l'any 2013 es de 128.228 milions d'euros. Pel que fa als ingressos: un 82,6% (105.863M€) prové de les cotitzacions socials d'empreses i treballadors; un 12,18% (15.614M€) de transferències del pressupost general de l'Estat; i altres ingressos no financers, un 3,27%. Els ingressos provinents de l'endeutament suposen el 2% (2.554M€). Una consideració sobre l'evolució dels ingressos palesa que les cotitzacions socials son clarament dominants en el pressupost si be augmenta el pes relatiu de les transferències i de l'endeutament. Pel que a les despeses, el 93,7%(120.156M€) es destina a prestacions econòmiques, és a dir a pensions contributives (106.350M€, un 83%), no contributives (2.475M€, un 2%) i altres prestacions com ara incapacitat temporal(4,55%), prestacions familiars(1,%), maternitat i paternitat, riscos durant l'embaràs i la lactància i atenció a menors afectats per càncer o altres malalties greus (1,8%). Les despeses per assistència sanitària suposen l' 1,11% (1.425M€); els serveis socials l' 1,92% (2.460M€); la tresoreria, informàtica i serveis funcionals, 1,36% (1.749M€). Les despeses financeres en concepte de pagament del deute assoleixen 2.436 milions d'euros, 1,90% del total del pressupost de 128.228 M€.

3.- El Fons de Reserva de la Seguretat Social espanyola

Es fa evident que en un sistema de repartiment i prestació definida com és l'espanyol, cal guardar, cal reservar, els superàvits corrents de cada any a fi de protegir-los ja que són drets de pensions futures. En el sistema de repartiment és imprescindible establir una guardiola, un Fons de Reserva, per estabilitzar el sistema a fi de comptar amb recursos per a les incidències futures. Aquest Fons de Reserva no s'ha de confondre amb els Fons de Capital que hi ha als països amb seguretat social per sistema de capitalització.

A l'any 1995 es va proposar separar la comptabilitat de la Seguretat Social de la resta del pressupost i a la ciutat de Toledo els grups polítics amb representació al Congreso de los Diputados de Madrid varen acordar l'anomenat Pacte de Toledo. Aquest Pacte va consistir en separar les despeses de la Sanitat general pública i hospitalària, de les despeses de la Seguretat Social per a pensions i atur; i en segon lloc, es va acordar no utilitzar els romanents positius de la Seguretat Social per a finançar coses alienes a les pensions i a les prestacions socials i d'atur. Aquest acord no es feu efectiu fins a l'any 2000. I fins a l'any 2004 no si afegixen a la guardiola, al Fons de Reserva, els superàvits, si n'hi ha, derivats de la gestió de les Mútues d'accidents del treball i malalties de la Seguretat Social.

Malaauradament els saldos positius entre cotitzacions i cobrament de pensions contributives al llarg dels vint anys entre 1980 i 2000, no es varen destinar a cap fons de reserva ja que aquest no existia. En aquests vint anys els superàvits de la Seguretat Social es varen destinar a finançar parcialment la sanitat pública fins a finals de la dècada dels noranta i es varen utilitzar per finançar el dèficit del pressupost general de l'Estat, o bé per a donar subvencions diverses, moltes d'elles econòmicament improductives i, probablement, socialment inefectives.

Dos economistes de la fundació FEDEA (Fundación de Estudios de Economía Aplicada), amb seu a Madrid, el professor Ignacio Conde-Ruiz de la Complutense de Madrid i el professor Sergi Jiménez-Martín de la Pompeu Fabra de Barcelona han calculat – veure el seu treball: “Lecciones del pasado: una (in)sostenibilidad anunciada”, Fedea, Maig de 2012 - que si s'hagués constituït el Fons de Reserva a

partir de l'any 1980 en lloc de l'any 2000, ara el fons tindria una reserva de l'ordre del 54% del PIB espanyol, uns 500.000 M€ en lloc de disposar només del 6,6% del PIB a finals de 2012, uns 69.184M€.

És important anotar que no haver fet la política d'un Fons de Reserva com cal constitueix una autèntica catàstrofe ja que s'ha trencat el principi bàsic del sistema que, com hem dit és de repartiment i de contribució i cobrament definit. Els excedents són part del sistema i no s'han d'utilitzar mai per a altres finalitats.

Els criteris a aplicar en la gestió d'aquest Fons de Reserva es varen establir al Decret Llei de 2004 i es concreten a través d'un Comitè de gestió del fons que s'ha reunit una quinzena de vegades. Com hem dit el Fons de reserva va començar a l'any 2000 amb una dotació de 601 M€ i assoleix els 69.184 M€ a data 31 de desembre de 2012. Aquesta xifra estava dipositada en un 1% en un saldo de compte bancari (985M€) i el 99% en actius financers (65.830M€). Segons les xifres oficials, el rendiment del saldo dels actius financers des del 2000 al 2012 ha estat de 16.176M€

A finals de setembre de 2012, d'aquest total del 99% de la inversió en actius financers un 90% està invertit en bons i obligacions de l'Estat espanyol a deu o més anys, i en lletres del tresor a 12 i 18 mesos. Només el 10% està invertit en deute públic d' Alemanya, França i Holanda. El pes del deute públic espanyol és cada cop més elevat en detriment del pes del deute públic no espanyol. Aquesta elecció preferent de deute públic espanyol ho és per raons polítiques i no pas econòmiques. S'han desestimat les raons econòmiques de seguretat i rendibilitat financera.

Al llarg dels darrers anys de crisi, 2010, 2011 i 2012 el govern de l'Estat espanyol ha utilitzat una part d'aquest fons per a compensar dèficits de la Seguretat Social. Aquestes xifres estan limitades a un 3% anual del Fons, com a criteri inicial, si bé el govern pot variar aquest criteri. Les tensions que pateix el sistema han comportat que, enguany, el 2013 s'hagi iniciat reformes substantives en el sistema per a intentar garantir que sigui sostenible. El Fons de Reserva és massa petit per resistir la minva brutal de les cotitzacions a causa de la crisi econòmica que obliga a més del pagament establert per a les pensions al pagament de prestacions d'atur cada cop més elevades.

Pel que fa a la contribució de Catalunya a aquest Fons de Reserva al llarg d'aquests darrers dotze anys es situa al voltant d'un 20 per cent del total acumulat, uns 13.500M€. Quan Catalunya comenci el camí cap a la independència política caldrà negociar la quantitat que ens pertoqui d'aquest Fons en la part que encara en resti, si n'hi ha.

4.- Les pensions de la Seguretat Social catalana i la d' Espanya sense Catalunya.

El Departament d' Economia i Coneixement va publicar a la seva pàgina web, el dia 10 d'octubre de 2012, ara fa tres mesos, un estudi en el que s'analitza què ha passat a l'àmbit de la Seguretat Social de Catalunya i a l'àmbit de la Seguretat Social d' Espanya sense Catalunya. Aquest treball considera els ingressos i les despeses del sistema de la Seguretat Social (Tresoreria General de la Seguretat Social i les entitats gestores; i les Mútues d'accidents de treball i malalties professionals); així com dels organismes que gestionen prestacions socials (Servei Públic d' Ocupació – SEPE- ; Fons de Garantia Salarial – FOGASA-; Mútues de Funcionaris (MUFACE, MUGEJU, ISFAS). Com que l'estudi de referència està centrat en les pensions contributives i en les prestacions familiars i d'atur, les pensions no contributives - que van a càrrec dels pressupostos generals de l'Estat - no són, per tant, objecte d'aquesta balança comparativa.

L'objectiu del treball és considerar què hauria passat si, sense canviar el sistema de repartiment espanyol ni la conjuntura econòmica viscuda per la nostra economia al llarg dels setze anys que van del 1995 al 2010, els treballadors i empresaris catalans haguessin ingressat les seves cotitzacions en una caixa de la Seguretat Social Catalana de la qual s'haguessin pagat les pensions i prestacions socials als catalans amb dret a percebre'n. El mateix criteri s'aplica a una altre caixa de nom Espanya sense Catalunya.

S'ha escollit l'any 1995 com a punt inicial ja que com hem dit pel període anterior a l'any 1995, l'administració de la Seguretat Social finançava també la Sanitat i per tant la sèrie no seria comparable per analitzar la seva sostenibilitat tal i com està configurada. Les darreres dades disponibles per efectuar l'estudi són, per altre

banda, les de finals de 2010. Ens manquen l'any 2011 i 2012 anys de dura crisi econòmica que han desestabilitzat la relació entre cotitzacions a la seguretat social i cobrament de pensions.

Si considerem la balança de la Seguretat Social Catalana constatarem que en el període 1995-2010 els ingressos han estat superiors a les despeses; és a dir Catalunya ha estat contribuïdora neta a les aportacions a la Seguretat Social ja que les aportacions catalanes al sistema han estat superiors a les prestacions rebudes en el territori català en forma de pensions. Dit d'una altra manera, la balança fiscal del sistema de la Seguretat Social Catalana amb l'Administració Central es positiva i, per tant, hi ha també un dèficit fiscal del sistema de la Seguretat Social d'Espanya respecte a Catalunya. En el període 1995-2010 Catalunya ha aportat 24.774 M€ a la Seguretat Social espanyola que no han retornat en cap concepte ni als pensionistes catalans ni als catalans perceptors d'altres prestacions socials.

D'aquests setze anys entre el 1995 i el 2010, amb un superàvit total de 24.774M€, només en quatre anys Catalunya ha estat deficitària. En els dos anys 1995-1996 amb una elevada taxa d'atur de 19% i en els dos anys recents 2009-2010 amb un atur del 17%, han pujat les prestacions i han baixat les cotitzacions. El saldo negatiu del primer període 1995-1996 fou de -1.409 M€ i el del darrer període 2009-2010 el dèficit fou de -3.394M€. En total, - 4.803M€ de dèficit.

Si analitzem ara les dades de la Seguretat Social d'Espanya sense Catalunya constatem que en el mateix període de setze anys del 1995 al 2010 el saldo final es negatiu en lloc de ser positiu com en la balança de Catalunya. És a dir, les depeses en forma de pensions i de prestacions socials han superat en -86.332 M€ a les cotitzacions del sistema en forma d'ingressos. Mentre Catalunya tindria en els mateixos anys un saldo acumulat positiu de 3.384 euros per persona i equivalent a 12,7% del PIB català, Espanya sense Catalunya tindria un dèficit de -2.228 euros per persona i equivalent al 10,1% del seu PIB.

A diferència de Catalunya, el sistema a Espanya sense Catalunya no és sostenible per sí mateix. Dels setze anys analitzats, només cinc anys tenen superàvit i onze enregistren dèficit. Els anys que Espanya sense Catalunya enregistra dèficit suposa

una xifra de dèficit proporcionalment més alta que els anys en que Catalunya enregistra dèficit. En els anys 2009-2010 la mitjana del dèficit és de -225 euros per habitant; a Espanya sense Catalunya és de -610 euros per habitant. Quan hi ha superàvit a les dues balances, per exemple els anys 2006-2007-2008 aquest superàvit és de 440 euros per habitant a Catalunya i només de 15 euros per càpita a Espanya sense Catalunya. (Veure el document del Departament d' Economia i Coneixement al final del text de la conferència).

Quadre. Saldo acumulat de la Seguretat Social

Saldo= Ingressos – Despeses. M€ (preus reals de 2010)

	Catalunya	Espanya sense Catalunya	Espanya
1995-2008	28.168	-38.084	-9.916
2009-2010	-3.394	-48.248	-51.642
1995-2010	24.774	-86.332	-61.558

La conclusió de l'estudi del departament d'Economia i Coneixement es que Catalunya fa una aportació neta positiva a la Seguretat Social i la resta d' Espanya sense Catalunya fa una aportació negativa. Catalunya sense Espanya pot pagar amb escreix les seves pensions i prestacions d'atur. Espanya sense Catalunya no pot mantenir el seu nivell de pensions contributives.

L'explicació d'aquesta conducta positiva de la Seguretat Social catalana és la següent:

- Catalunya té, en el període 1995-2010, una taxa d'atur (9,7% de mitjana) inferior en gairebé cinc punts respecte a la taxa d'atur d'Espanya (14,6% de mitjana) i, per tant, amb una taxa d'ocupació superior a Catalunya les cotitzacions catalanes contribueixen millor al sistema de repartiment.
- Catalunya té una cotització mitjana superior. El nivell de renda a l'any 2010 fou de 24.449 euros/any respecte a 22.790 euros/any a Espanya sense Catalunya.

- Catalunya té una relativa millor ràtio del nombre d'afiliats a la Seguretat Social respecte al nombre de pensionistes. Calculat com a rati entre població ocupada respecte a població jubilada o pensionista, amb dades de l'INE per a l'any 2011, en mitjana anual, Catalunya té un rati de 2,54 i a Espanya hi ha un rati de 2,38. Aquesta diferència, tot i que petita, s'explica perquè Catalunya té una taxa d'ocupació més elevada que Espanya, malgrat que un percentatge més gran de la població és pensionista (degut sobretot a una taxa d'ocupació més alta en el passat).
- Per la banda de les despeses, Catalunya té una menor taxa de dependència demogràfica pel fet de la immigració. La relació entre la població en edat de treballar i la població major de 65 anys és més favorable a Catalunya respecte a Espanya sense Catalunya.
- Catalunya té una menor taxa de reemplaçament ja que la major productivitat mitjana no es reflecteix en l' import de la pensió. La pensió mitjana mensual dels pensionistes catalans es de 859,25 € a data 31 de desembre de 2012. Aquest import és superat per les pensions mitjanes a Cantabria (865,34€), Aragó (865,95€), Ceuta (873,49€), Navarra (943,85€), Comunitat de Madrid (984,15€), Astúries (986,64€) i el País Basc (1.027,15€). En el total d' Espanya la pensió mitjana és de 831, 54 euros a data 11 de desembre de 2012 i el 45% del total de les pensions està entre els 600 i els 800 euros mensuals.

El sistema de pensions a Espanya no és territorialment proporcional i tendeix a produir un cert efecte redistributiu a favor de les Comunitats Autònomes més pobres. Hi ha una forta divergència o disparitat regional en el repartiment de les despesa en pensions contributives a Espanya. Això té més relació amb la distribució de l'activitat econòmica en el territori i en la seva composició entre sectors productius (diferent pes dels règims de la Seguretat Social) que amb el fet que cada Comunitat Autònoma tingui un volum de població o un grau d'envelliment diferent. (Veure dos treballs publicats al "Monogràfic". "Nota d'Economia", del Departament d'Economia i Finances. Nº 85, segon quadrimestre de l'any 2006." *El sistema de pensions a Catalunya i trets diferencial amb Espanya*, del professor Joan Gil i Transfi, de la Universitat de Barcelona; i *El balanç de la Seguretat Socials i de les pensions per*

comunitats autònomes, del professor Alfonso Utrilla de la Hoz, de la Universitat Complutense de Madrid.

Abans de passar al següent apartat de la conferència anotem novament que l'estudi del Departament d'Economia i Coneixement permet afirmar que si Catalunya hagués tingut una caixa pròpia de la Seguretat Social, entre els anys 1995 i 2010, aquesta caixa hagués enregistrat un superàvit de 24.773 milions d'euros. Aquests diners s'haguessin pogut destinar a una de les tres coses següents: o bé a reduir les cotitzacions dels treballadors catalans, amb l'objectiu d'estimular l'ocupació i d'atraure inversió; o bé a constituir un Fons de Reserva, específic per a la Seguretat Social catalana; o bé a pagar unes pensions més altes als jubilats i altres pensionistes catalans; aquestes prestacions haurien pogut ser un 9% més altes de les s'han percebut en aquells anys.

5.- Les pensions en una Catalunya independent.

No hem d'oblidar que el tema de la Seguretat Social és una part del total, és un subsistema que evoluciona segons els trets generals de l'economia. I que només des de l'Estat propi els països poden governar de manera adient, de manera pròpia, allò que els convé en termes econòmics.

Són nombrosos els estudis que expliquen perquè en el nostre cas, la política econòmica aplicada pels governs de Madrid, sense distinció de colors polítics, ha suposat més aviat un entrebanc per a l'economia catalana, que no pas un avantatge. I pel que fa a nosaltres, tenir un mercat interior econòmic protegit o preferent a Espanya pels productes catalans ha estat, també, un miratge i un perjudici per als incentius a la productivitat. Hem comès, a més, l'error històric de voler considerar un fet positiu en registrar dèficit fiscal en bescanvi de tenir superàvit comercial.

Fora de l'encaix polític espanyol, si fem bé les coses, podrem treure un gran profit dels dos fets rellevants positius que apareixen en un nou Estat propi i que hem esmentat a la introducció d'aquesta conferència: el primer, la supressió del dèficit fiscal- si bé apareixen nous costos d'estructura d'estat- i, el segon, l'aplicació de polítiques econòmiques adients a les necessitats específiques de l'economia

catalana. Polítiques que transformin el nostre país en un model de prosperitat econòmica. Només amb aquest model de prosperitat podrem apalancar el sistema de pensions.

Si el procés cap a la independència política es produeix, com cal confiar, sense conflicte d'ordre públic significatiu ni fractura social rellevant, l'economia catalana pot experimentar un moment delicat quan s'esdevingui la negociació d'actius i passius entre la Catalunya en camí cap a la independència i el govern del Reino de España. Això pot afectar també als mecanismes de les pensions i només a molt curt termini quan els ingressos fruit de les cotitzacions d'un mes hagin de pagar les pensions del mes següent.

A curt termini poden aparèixer boicots comercials recíprocs entre consumidors i empreses de Catalunya i de fora de Catalunya en el mercat espanyol. Tanmateix convé recordar que els boicots són emocionals; no són de llarga durada i no són generalitzables a tots els serveis i mercaderies ja que acostumen a concretar-se en productes significatius des del punt de vista nacional. També a curt termini poden aparèixer dificultats en el finançament del deute públic català si bé una Catalunya independent és més solvent que una Catalunya dins Espanya. No serà fàcil, tanmateix, recuperar la confiança perduda dels inversos internacionals purament financers no empresarials.

Aquests inconvenients de la transició política cap a l'Estat propi poden sorgir a curt termini ja que a mitjà i llarg termini la viabilitat de l'economia catalana està garantida, si fem bé les coses. La dimensió del país, la grandària de l'economia catalana i les característiques de la nostra estructura productiva són adients per permetre la prosperitat econòmica i social dels catalans a la Catalunya independent.

A la meua conferència del dia 16 de novembre de l'any passat ja vaig assenyalar que no hi ha un major risc d'impagament de les pensions als jubilats catalans pel fet de la independència política. Sabem que el potencial risc és inherent al sistema de repartiment i té el seu moment de tensió financera quan la conjuntura econòmica està en crisi. Això, com hem dit, comporta un desequilibri entre els imports de les cotitzacions i el cobrament de les pensions.

L'exercici de separar la caixa de la Seguretat Social Catalana de la Caixa de la Seguretat Social d'Espanya sense Catalunya, que hem fet quan hem considerat el document sobre la Seguretat Social Catalana publicat pel Departament d'Economia i Coneixement, ja ens ha apropat a un escenari d'autonomia política però no ens ha situat encara en l'escenari real de la Catalunya independent.

En l'exercici s'ha palesat que en una Catalunya amb Seguretat Social pròpia, les pensions estan més assegurades que no pas en una Catalunya dins Espanya. Catalunya té unes millors bases per a garantir les pensions pel fet que hi ha més gent que treballa, hi ha menys atur, hi ha uns salaris en promig més elevats la qual cosa permet pensions més altes. També respecte a Espanya, a Catalunya el nombre de persones en edat de treballar és més gran que el nombre de persones majors de 65 anys.

Aquests avantatges que tindria la Seguretat Social catalana en cas de traspàs de gestió de la caixa pròpia al govern de la Generalitat són inferiors als que podríem tenir amb la independència política. Només des de l'Estat propi es pot regular, administrar i decidir de manera adient el tema de la Seguretat Social i de les pensions.

En el cas d'assolir Catalunya la seva independència política de l'Estat espanyol s'hauria de produir en primer lloc una negociació de la part que els pensionistes catalans tenen al Fons de Reserva de la Seguretat Social. Podria pertocar-nos un 25% del total residual del Fons de reserva que a data d'avui estaria al voltant dels 60.000 milions d'euros. S'hauria de negociar, en segon lloc, el traspàs dels costos de la gestió de la Seguretat Social ara centralitzada i, en tercer lloc, s'hauria de concretar el mecanisme de plena sobirania de la gestió de la Seguretat Social a mans del Parlament de Catalunya i del govern de la Generalitat pel que fa a nivell normatiu i reglamentari.

Correspondria al nou Estat polític català, entre altres coses:

- Establir els diferents règims de la Seguretat Social (autònoms ,agrari, de la mar, etc), si s'escau.
- Concretar els percentatges de retenció a treballadors i empresaris pel que fa a les cotitzacions.
- Establir les característiques de les prejubilacions i l'edat de jubilació, així com els anys de cotització, el nivell de les pensions mínimes i màximes i la pensió mitjana.
- Determinar les modalitats de les pensions com ara de jubilació, de viduïtat, d'incapacitat, d'orfenesa, etc.
- Decidir la revalorització de les pensions a partir de la compensació de la inflació.
- Acordar la creació d'un Fons de Reserva propi, només de Catalunya.
- Establir el model de pensions, sigui de capitalització, de repartiment o un model mixt d'ambdós.

En una paraula, correspon al nou Estat català disposar de les plenes facultats polítiques que tenen a veure amb el tema de la Seguretat Social i el sistema de pensions a partir de la independència política respecte de l' Estat espanyol. Catalunya podria emmirallar-se en l'experiència d'altres països en una matèria tant difícil, complexa i transcendent com són les pensions de la Seguretat Social.

6.- A tall de resum i de conclusions.

- El sistema espanyol de pensions és el de repartiment i no el de capitalització. En el sistema de repartiment, la pensió que cobra cada jubilat és el resultat de repartir els diners que cotitzen tots els treballadors en un moment, entre tots els jubilats que cobren en aquell mateix moment.

-El sistema de repartiment implica necessàriament i imprescindible una solidaritat entre generacions sense interrupció. Per apuntalar aquesta solidaritat i atesa la crisi actual del sistema i les seves característiques, és imprescindible un nou Pacte social i polític a partir de l'elaboració d'un Llibre Blanc fet per experts independents com

s'ha dut a terme en els darrers anys a Suècia, Regne Unit, Països Baixos i Alemanya. No és possible cap solidaritat entre generacions si els treballadors d'avui que cotitzen tenen dubtes raonables de cobrar una pensió al moment de la jubilació, com és el cas de la situació espanyola.

- Establir un Fons de Reserva el més ampli possible és una obligació inherent al sistema de repartiment. En primer lloc perquè les cotitzacions d'avui constitueixen drets de futur dels pensionistes. És impropï destinar cotitzacions de la Seguretat Social a altres finalitats. En segon lloc perquè en temps de cicles econòmics recessius inevitables només amb un Fons de Reserva potent és pot superar el desequilibri entre cotitzacions que minven i cobrament de pensions i prestacions d'atur que augmenten.

- El Fons de Reserva de la Seguretat Social espanyola presenta tres problemes greus. En primer lloc és un fons molt reduït en la seva quantia. El segon problema és que està minvant ràpidament com a conseqüència dels dèficits de la Seguretat Social causats per la crisi. El tercer problema és que el 90% dels diners del Fons s'han destinat a comprar deute públic de l'Estat espanyol. La conseqüència d'aquests tres problemes és que el Fons de Reserva de la Seguretat Social ha esdevingut pràcticament irrellevant a l'hora de garantir les pensions actuals i futures.

- Catalunya genera més ingressos a la Seguretat Social que la resta de l'Estat per la seva superior taxa d'ocupació i per la seva major cotització mitjana. En canvi, pel que fa al nivell de les seves pensions, queda palès que Catalunya rep menys que la resta de l'Estat. A part del fet que la major ocupació a Catalunya genera menys pes de la despesa en relació al PIB, hi ha altres raons que rauen estrictament a la banda de la despesa. En primer lloc, la major immigració a Catalunya respecte a la resta de l'Estat implica una menor taxa de dependència demogràfica en l'actualitat i, possiblement, en el futur. En segon lloc, la taxa de reemplaçament – la ràtio entre pensió i productivitat mitjana – és menor a la resta de l'Estat, a causa dels mecanismes redistributius inclosos a la política de pensions. Finalment, l'únic factor que dóna lloc a major despesa a Catalunya és la major taxa de cobertura – relació entre el nombre de pensions i la població major de 65 anys – que reflecteix la major participació laboral històrica a Catalunya.

- Catalunya es aportadora neta de recursos a la Seguretat Social espanyola i, per tant, és una autèntica barbaritat afirmar que Catalunya pel seu compte no podria pagar les pensions als seus jubilats. En l'àmbit de la Seguretat Social, Catalunya també pateix un dèficit fiscal amb l'Estat i si no existís aquest dèficit, Catalunya sense Espanya podria incrementar el nivell de prestacions de les pensions o bé incrementar el seu Fons de Reserva de la Seguretat Social. Espanya sense Catalunya sí que hauria de replantejar el seu actual nivell de pensions.

-Si Catalunya fos independent i decidís mantenir el sistema actual de repartiment, els treballadors i les empreses catalanes cotitzarien a la Seguretat Social catalana i els diners d'aquestes cotitzacions servirien per pagar les pensions i l'atur dels catalans. És a dir, qui garanteix que els jubilats catalans cobrarien les pensions no és el govern espanyol ni la Seguretat Social espanyola, sinó els treballadors i les empreses catalanes. Per aquesta raó, la transició d'un sistema centralitzat espanyol a un sistema propi català de Seguretat Social no comporta més costos que aquells puntuals que es derivin de la negociació de la transferència com en qualsevol altra competència. Com sabem, les pensions es garanteixen igualment donat que la seva naturalesa és de repartiment immediat en el temps, i no pas de capitalització com en altres Estats.

- Una cinquena part, pel cap baix, de l'actual Fons de Reserva de la Seguretat Social espanyola correspon a Catalunya i haurà de ser objecte de negociació política en el moment de la independència.

-Hi ha una diferència radical entre plantejar un traspàs de competències en matèria de Seguretat Social de l'Estat espanyol cap a la Generalitat de Catalunya respecte a un Estat polític propi. En l'Estat polític propi correspondria al Parlament de Catalunya i al govern de la Generalitat establir en exclusiva totes les característiques del sistema de pensions i prestacions de la Seguretat Social. És a dir, amb la independència política tota la definició del sistema de pensions i de prestacions socials és a mans dels catalans i els seus representats polítics i socials, en un entorn europeu i d'economia global.

La Generalitat ha sigut aportadora neta a la Seguretat Social entre el 1995 i el 2010 per valor de 24.774 milions

El saldo acumulat de la Seguretat Social pel període 1995-2010 és positiu per a Catalunya amb 24.774 milions d'euros, segons un informe elaborat pel departament d'Economia a partir de la liquidació del pressupost de la Seguretat Social i dels organismes autònoms, agències estatals i altres organismes públics.

Segons aquesta liquidació, les aportacions catalanes al sistema han estat superiors a les prestacions rebudes al territori. Per contra, les prestacions rebudes pel conjunt de l'Estat sense Catalunya han estat molt superiors a les cotitzacions, han assolit un saldo negatiu de -86.332 milions d'euros. Per tant, això vol dir que l'aportació positiva de Catalunya ha permès situar el dèficit global de la Seguretat Social de l'estat espanyol en -61.558 milions d'euros. Mentre Catalunya tindria un saldo acumulat positiu de 3.384 euros per persona i equivalent al 12,7 % del PIB català, Espanya sense Catalunya tindria un saldo negatiu de -2.228 euros per persona i equivalent a un 10,1 % del seu PIB.

En el període 1997-2008 Catalunya va ser contribuïdora neta a la Seguretat Social mentre que entre el 1995 i el 1996 i entre el 2009 i 2010 hi va haver un dèficit conjuntural per motius de cicle econòmic (pugen les prestacions i baixen les cotitzacions). Tot i això, el dèficit de Catalunya el 2009 va ser només de -1.252 milions d'euros, mentre que el d'Espanya sense Catalunya va ser de -21.932 milions, i el 2010 a Catalunya va ser de -2.142 milions, molt per sota dels -26.317 milions d'euros que va registrar Espanya sense Catalunya.

Seguretat Social

10 d'octubre de 2012

- **Àmbit de la Seguretat Social**

S'analitza tant el sistema de la Seguretat Social com els organismes que gestionen prestacions socials. Per tant, s'inclouen la informació dels ingressos i de les despeses dels següents ens:

Sistema de la Seguretat Social

- Tresoreria General de la Seguretat Social i les entitats gestores
- Mútues d'accidents de treball i malalties professionals

Organismes Autònoms de l'Estat

- Servei Públic d'Ocupació (SPEE)
- Fons de Garantia Salaria (FOGASA)
- Mútues de funcionaris (MUFACE, MUGEJU, ISFAS)

- **Anàlisi temporal: 1995 – 2010**

Pel període anterior a l'any 1995, l'administració Seguretat Social finançava també Sanitat i per tant la sèrie no seria comparable per analitzar la seva sostenibilitat de la Seguretat Social tal i com està configurada.

Les darreres dades territorialitzades disponibles són pel 2010.

- **Contribucions i prestacions de la Seguretat Social a Catalunya**

Com es pot veure en el Quadre 1, el període 1997-2008 Catalunya ha estat contribuïdora neta a la Seguretat Social; les aportacions catalanes al sistema han estat superiors a les prestacions rebudes en el territori.

Només en els períodes 1995-1996 i 2009-2010, en bona part per l'elevada taxa d'atur propera al 20% en el primer cas i al 18% en el segon (pugen les prestacions i baixen les cotitzacions), Catalunya ha estat deficitària amb la Seguretat Social. En el primer període el saldo és menys negatiu que en el segon ja que l'economia havia deixat enrere la recessió.

- **Contribucions i prestacions de la Seguretat Social a Espanya**

El conjunt de l'Estat sense Catalunya presenta una imatge molt diferent. Les prestacions han superat les contribucions aportades durant 11 del 16 anys analitzats. Només han aportat recursos nets al conjunt del sistema durant el període 2003-2007.

Quadre 1. Saldo de la Seguretat Social

Saldo = Ingressos – Despeses. M€ (preus corrents)

Any	Catalunya	Espanya sense Catalunya	Espanya
1995	-697	-8.117	-8.814
1996	-245	-6.340	-6.585
1997	481	-3.060	-2.579
1998	778	-3.107	-2.329
1999	1.311	-3.444	-2.133
2000	1.791	-2.606	-815
2001	2.302	-106	2.196
2002	2.488	-4.703	-2.215
2003	2.764	1.002	3.767
2004	2.592	860	3.452
2005	2.830	1.287	4.117
2006	3.519	2.615	6.134
2007	3.483	1.685	5.168
2008	2.694	-2.700	-5
2009	-1.254	-21.967	-23.221
2010	-2.142	-26.317	-28.459

Font: Liquidació del pressupost del sistema de la Seguretat Social i liquidació del pressupost dels organismes autònoms, agències estatals i altres organismes públics

De la mateixa manera que per Catalunya, Espanya sense Catalunya també ha incorregut en dèficit amb la Seguretat Social en els darrers dos anys. No obstant això les magnituds són molt diferents.

Les despeses de la Seguretat Social a Catalunya van ser més grans que els ingressos rebuts de Catalunya un 5% i un 8,6% pel 2009 i 2010 respectivament. En el cas d'Espanya sense Catalunya les despeses van ser majors que els ingressos en un 21% durant el 2009 i un 25% durant el 2010.

El dèficit de Catalunya amb la Seguretat Social equival a 172 euros per persona l'any 2009 i a 293 euros per persona l'any 2010. En canvi, en el cas d'Espanya sense Catalunya el dèficit puja fins a 568 euros per persona l'any 2009 i a 679 euros per persona l'any 2010.

- **Saldo acumulat de la Seguretat Social**

Per tal de comparar quantitats d'anys diferents cal prendre els valors en preus reals. A partir del deflactor del PIB espanyol calculat per l'INE, podem transformar els euros corrents en euros constants en valor del 2010. Les dades en euros reals es mostren en el quadre 2.

Quadre 2. Saldo de la Seguretat Social

Saldo = Ingressos – Despeses. M€ (preus reals de 2010)

	Catalunya	Espanya sense Catalunya	Espanya
1995	-1.045	-12.176	-13.221
1996	-358	-9.284	-9.642
1997	678	-4.315	-3.637
1998	1.050	-4.194	-3.144
1999	1.690	-4.439	-2.749
2000	2.197	-3.197	-1.000
2001	2.727	-126	2.601
2002	2.866	-5.418	-2.552
2003	3.092	1.121	4.213
2004	2.807	931	3.739
2005	2.957	1.346	4.303
2006	3.536	2.628	6.165
2007	3.379	1.634	5.013
2008	2.591	-2.596	-5
2009	-1.252	-21.932	-23.183
2010	-2.142	-26.317	-28.459

Font: Liquidació del pressupost del sistema de la Seguretat Social i liquidació del pressupost dels organismes autònoms, agències estatals i altres organismes públics, i INE

A partir de les dades en euros constants podem sumar els saldos dels diferents anys per obtenir el deute o superàvit acumulat amb l'Administració de la Seguretat per a cada territori per al període complet.

Quadre 3. Saldo acumulat de la Seguretat Social

Saldo = Ingressos – Despeses. M€ (preus reals de 2010)

	Catalunya	Espanya sense Catalunya	Espanya
1995-2008	28.168	-38.084	-9.916
2009-2010	-3.394	-48.248	-51.642
1995-2010	24.774	-86.332	-61.558

Font: Liquidació del pressupost del sistema de la Seguretat Social i liquidació del pressupost dels organismes autònoms, agències estatals i altres organismes públics, i INE

El Quadre 3 mostra com el saldo acumulat de la Seguretat Social pel període 1995-2010 és positiu per a Catalunya amb 24.774 M€.

Per contra, les prestacions rebudes pel conjunt de l'Estat sense Catalunya han estat molt superiors a les cotitzacions, assolint un saldo negatiu de 86.332 M€.

Mentre Catalunya tindria un saldo acumulat positiu de 3.384 euros per persona i equivalent a 12,7 % del PIB català, Espanya sense Catalunya tindria un dèficit de 2.228 euros per persona i equivalent a 10,1 % del seu PIB.